

**Інститут професійних трансформацій
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО "Міжнародний
науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая"
Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie Institute of Social
Science of University of Gdansk
Higher school of security and economics (HSSE) – Plovdiv
ГО «Українська Асоціація фахівців системи
публічного управління та адміністрування»
ГО «Освітній компас»
E-SCIENCE SPACE**

«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

(06 – 08 БЕРЕЗНЯ 2024 РОКУ)

Чернігів

УДК 321.01:351+342.3

Під загальною редакцією доктора наук з державного управління,
професорки Гбур Зоряни Володимирівни

Н27 Національна безпека України в умовах воєнного стану. Матеріали I Науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Чернігів, 06-08 березня 2024р.) / Під загальною редакцією д.н.держ. упр., професорки Гбур З.В. – Чернігів, ПІТ, 2024. – 322 с.
ISBN 978-617-8459-00-0

У збірнику представлені матеріали I Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Національна безпека України в умовах воєнного стану». Розглядаються загальні питання державного управління, публічного управління та адміністрування, економічних, юридичних та політичних наук та інші. Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, державних службовців, а також для широкого кола читачів.

УДК 321.01:351+342.3

© Колектив авторів, 2024 ISBN 978-617-8459-00-0

©Видавництво ППЗО «ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ», 2024

Питання до ментального здоров'я осіб похилого віку

Коляда Н.М.	Молодіжна політика як соціальна детермінанта формування й реалізації державної політики в Україні	123-126
Коляда Т.В	Соціально-педагогічна діяльність з молодими сім'ями	126-127
Коваленко О.А.	Державна митна служба України: сучасні проблеми	127-128
Кравченко О.О.	До питань діяльності центрів ветеранського розвитку у закладах вищої освіти	128-130
Кравченко О.О.	Виконавче провадження: досвід	130-132
Крилов М. С.	Екологічне регулювання у повоєнній відбудові	133-136
Клименко А.С.	Соціально-психологічні аспекти управління персоналом на військовій службі	136-138
Кошовий М.О.	Засади розвитку космічної галузі: частина плану відновлення України	138-141
Котеленець А.В.	Перспективи реалізації державної аграрної земельної політики	141-144
Костирко К.	Захист прав споживачів та вплив на бізнес-процеси	144-146
Кириченко Г.В.	Роль цифровізації в системі національної безпеки України	146-149
Кушнір Д.М.	Аналіз програм та заходів управління безробіття під час воєнного стану в Україні	149-152
Лаврук С. І.	Особливості міжнародного гуманітарного права та його зв'язок з публічним управлінням держави	152-154
Лаврук Н.В.	Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану	154-155
Лаврова Т.М.	Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану	155-159
Львовчкін Ю. О.	Впровадження європейської політики зайнятості в Україні	159-161
Ляшук А. О.	Загрози і виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я	161-164
Ляшук Н. О.	Стан використання індикативного планування у практиці інвестиційних проектів	164-168
Марченко Н.А.	Особливості надходжень і видатків державного бюджету в умовах воєнного стану	168-171
Макущенко О.В.	Роль міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України	171-173
Устименко С.В.	Запобігання корупції у сфері ліцензування правоохоронних органів	173-177
Михалко О. С.		
Макаренко О.М.	Основні перешкоди на шляху ефективної	177-178

2. Рекомендації для інвестора у 2023 році: чи варто інвестувати в нерухомість в Україні. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/masstabuvanna/rekomendacii-dla-investora-u-2023-roci-ci-varto-investuvati-v-neruhomist-v-ukraini>

3. Офіс залучення інвестицій. URL: <https://fsr.org.ua/page/ofis-zaluchennya-investytsiy>

Марченко Н.А.

к.е.н.,

доцент кафедри Міжнародної економіки, обліку та фінансів
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Ю. Бугая»

Особливості надходжень і видатків державного бюджету в умовах воєнного стану

Кошти державного бюджету є центральною ланкою фінансової системи країни і основою для забезпечення соціально-економічного розвитку країни та джерелом регулювання добробуту населення. Від збалансованості і ефективності їх використання залежить рівень та якість життя громадян у всій країні. Державний бюджет є базисом у забезпеченні фінансування стратегічного розвитку економіки країни, соціально-економічних, політичних та інших питань, що забезпечують рівень життя і комфорту суспільства.

Воєнний стан у країні, зі зрозумілих причин, ускладнює процес наповнення і пропорційного використання державного бюджету. Повністю змінюються пріоритети щодо спрямування видатків бюджету з наданням переваги у фінансуванні обороноздатності, внутрішньої і зовнішньої релокації діючого бізнесу, створенні нових виробництв, орієнтованих на зміцнення воєнного потенціалу, та забезпечення гуманітарної допомоги постраждалим і переміщеним особам. Особливо це стало відчутним після повномасштабного вторгнення росії на нашу територію 24 лютого 2022 року, коли головним завданням України стало збереження суверенітету та відвоювання захоплених територій з виходом до визнаних всім світом територіальних кордонів.

В таких умовах Уряд країни був змушений терміново переформатувати доходні та видаткові статті державного бюджету з пошуком нових джерел його наповнення і переорієнтацією витрат на максимальну підтримку збройних сил та соціального забезпечення найбільш вразливих верств населення (пенсіонерів, внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від російської агресії). При цьому в результаті того, що частина підприємств опинилась на окупованих територіях або постраждала від руйнувань в результаті обстрілів, надходження до державного бюджету у вигляді податків значно скоротились. Зазначене свідчить про істотні відмінності структури державного бюджету у мирний та воєнний час. Таким чином, актуальність даного дослідження полягає у необхідності якісного управління коштами центрального фонду країни і своєчасного реагування на зміни щодо доходних джерел і напрямків спрямування цих коштів.

Питаннями формування та використання державного бюджету займалися в своїх дослідженнях цілий ряд українських вчених і економістів, зокрема, Є. Дуліба, І. Лютий, С. Марченко, О. Рожко, Н. Савчук та інші.

Однак, ця проблематика в умовах воєнного стану, досліджена недостатньо. Підходи до виконання державного бюджету в умовах воєнного стану суттєво

відрізняються від умов мирного часу. Вказане обумовлює необхідність проведення ґрунтовних наукових досліджень та аналізу бюджетних процесів з урахуванням специфіки дії воєнного стану.

Кошти державного бюджету є фінансовою базою для реалізації функцій держави і центральною ланкою публічних фінансів. Централізований фонд грошових коштів фактично відображає стан та ефективність економіки країни своїм обсягом і збалансованістю, структурою наповнення доходної частини та напрямками розподілу.

Екстремальні політичні і економічні умови внесли свої корективи у структуру доходної та видаткової частини державного бюджету України.

Зрушення в основних доходних статтях «воєнного» бюджету відображено у таблиці 1. Очевидним є значне нарощування обсягу надходжень до держбюджету у 2023 році порівняно з попереднім «шоковим» роком майже на 50%. Необхідно зазначити, що таке зростання відбулось за рахунок саме внутрішніх джерел: податкових та неподаткових надходжень. Наростання податкових відрахувань відбулося фактично по всіх видах прямих і непрямих податків. При цьому допомога у наповненні центрального бюджету з-за кордону скоротилась і в абсолютному вимірі, і за питомою вагою.

Таблиця 1. Доходи державного бюджету України за основними статтями доходів у 2022-2023 роках *

Показники	2022 рік	2023 рік
Всього надходжень млн. грн. питома вага, %	1787395,6 100,00	2671998,0 100,00
Податкові надходження млн. грн. питома вага, %	949764,4 53,14	1203544,1 45,04
Неподаткові надходження млн. грн. питома вага, %	346327,7 19,38	991601,7 37,11
Кошти від закордонних країн та міжнародних організацій млн. грн. питома вага, %	481090,7 26,92	433404,5 16,22

*складено автором на основі даних офіційного сайту МФУ [1].

У листопаді ВРУ ухвалила Закон «Про Державний бюджет на 2024 рік», де планові надходження затверджені на рівні 1768451,2 млн. грн. Тобто передбачено значне скорочення наповнення бюджету, що навіть менше обсягу 2022 року.

Обсяги і основні статті видатків державного бюджету України у 2022-2023 роках наведено у таблиці 2. Загальні видатки у 2023 році порівняно з 2022 роком зросли на 48,4%. При цьому видатки на оборону країни збільшилися не тільки за питомою вагою майже на 10%, а й у грошовому вимірі на 83,5% за рік. Що свідчить про повну переорієнтацію фінансів країни на воєнні рейки.

Таблиця 2. Видатки державного бюджету України за основними функціональними статтями у 2022-2023 роках*

Показники	2022 рік	2023 рік

Всього видатків млн. грн. питома вага, %	2705423,3 100,00	4014418,1 100,00
Оборона млн. грн. питома вага, %	1142872,4 42,24	2097620,5 52,25
Громадський порядок, безпека, судова влада млн. грн. питома вага, %	443323,2 16,39	574614,6 14,31
Соціальний захист та соціальне забезпечення млн. грн. питома вага, %	425987,0 15,75	469251,2 11,69

*складено автором на основі даних офіційного сайту МФУ [1].

При порівнянні даних таблиць очевидним є досить висока дефіцитність державного бюджету у роки повномасштабного вторгнення.

За даними Міністерства фінансів, з початку повномасштабного російського вторгнення партнери надали Україні \$60,17 млрд безповоротної допомоги та позик. Зокрема цього року від міжнародної спільноти надійшли \$28,07 млрд. Найбільше надав Європейський Союз – \$11,4 млрд. Від США ми отримали \$8,5 млрд, від МВФ – \$3,59 млрд. Далі в переліку Канада (\$1,76 млрд) і Японія (\$1,5 млрд). \$579 млн – “внесок” Світового банку, \$499 млн надала Великобританія. Також фінансово підтримували нашу країну цього року Іспанія, Німеччина, Фінляндія, Ірландія, Швейцарія, Бельгія, Ісландія та Естонія [2].

Попередньо на 2024 рік було передбачено, що доходи бюджету становитимуть 1 трлн 768 млрд гривень. Видатки – 3 трлн 355 млрд грн, дефіцит 1 трлн 571,5 млрд гривень, який покриватиметься здебільшого за рахунок міжнародної допомоги [3].

За уточненими даними планові видатки 2024 року – 3309047,6 млн. грн., пріоритетними з яких є забезпечення сектору національної безпеки та військово-промислового комплексу (22,1%). Без фінансування залишилися Фонд регіонального розвитку і Дорожній фонд [4].

В умовах воєнного стану, актуальними є питання наповнення та раціонального розподілу видатків державного бюджету з особливим акцентом на ефективності їх використання для посилення оборони і сил ЗСУ, відновлення зруйнованих об’єктів критичної інфраструктури, фінансування інших життєво необхідних для українського суспільства, заходах, бюджетних програмах тощо.

У 2024 році війна продовжується і ми погоджуємося з думкою фінансистів і більшості економістів, які стверджують, що видатки Державного бюджету України на сьогодні необхідно спрямовувати, передусім, на забезпечення оборонного комплексу і ЗСУ та на відновлення територіальної цілісності держави. Однак, вже зараз варто передбачати перспективи фінансування відновлення України і розвитку її як європейської держави.

Література:

1. Офіційний сайт МФУ / URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov>
2. Обух В. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність/ Укрінформ/ 05.12.2023/ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so-spriae-ekonomichnij-stijkosti-ukraini-pid-cas-vijni-za-nezaleznist.html>

3. Зеленський підписав закон про держбюджет на 2024 рік / Радіо Свобода/ 28.11.2023/ URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelensky-derzhbyudzh-zakon/32703264.html>

4. Стешенко А. Бюджет-2024: гроші на оборону, марафон і серіали/ LB.UA/ 10.11.2023/ URL: https://lb.ua/news/2023/11/10/583675_byudzh2024_groshi_oboronu.html

Макущенко О. В. , Устименко С.В.

здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая

Роль міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України

Національна безпека України є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Агресія росії значно погіршила безпекову ситуацію в країні. Україна стикається з численними викликами, такими як війна, окупація територій, кібератаки, пропаганда та дезінформація. З огляду на збройний конфлікт, важливість міжнародної підтримки не може бути переоцінена. Міжнародна спільнота відіграє ключову роль у зміцненні обороноздатності країни, підтримці її економіки та забезпеченні міжнародного дипломатичного тиску на агресора.

Україна, зіткнувшись із безпрецедентними викликами внаслідок агресії росії, стала в епіцентрі міжнародної уваги, що підкреслює важливість аналізу ролі міжнародної підтримки у зміцненні її національної безпеки. Наразі, діяльність України на міжнародному рівні переважно зосереджена на посиленні своїх оборонних можливостей, інтеграції в Європейський Союз та Північноатлантичний альянс, отриманні гарантій безпеки, а також залучення міжнародної підтримки для відновлення країни.

Міжнародна підтримка, охоплюючи військову, економічну та політичну допомогу, розвиває ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку України в умовах збройного конфлікту та економічних викликів. Ця підтримка не тільки посилює обороноздатність країни, але й успішно важливу роль у відновленні її економіки, підтримці демократичних інститутів, а також у зміцненні міжнародного статусу України як суверенної держави, яка прагне до світу, стабільності та процвітання.

Таким чином, актуальність дослідження ролі міжнародної підтримки в зміцненні національної безпеки України зумовлена ключовими факторами, які впливають на глобальну та регіональну стабільність, а також на суверенітет і територіальну цілісність України. Також обумовлена потребою глибокого аналізу та розуміння механізмів взаємодії міжнародної спільноти і України.

Метою наукової статті є глибоке вивчення ролі міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України, визначення ключових аспектів та напрямків цієї підтримки, а також розробка рекомендацій для підвищення її ефективності.

Конфлікт в Україні породив нові проблеми та загрози, спричинивши ризиковану розбіжність у світовій громаді, підвищення рівня конфліктності та невизначеності на міжнародному та регіональному рівнях. У контексті масштабної агресії росії відбувається розвиток військової дипломатії України, її цілей, завдань і